

חינוך בפרשה- לך לך דיני ממונות

הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ', מרצה בכיר

הורים רבים מתלבטים ואף נבוכים ביחס לילדיהם וכסף. מחד, מבקשים להעניק לילדים 'בטחון כלכלי' לבל יחושו חסר. מאידך מבינים שיש לחנך להסתפקות במועט והתנזרות מרדיפת המותרות. נזהרים מהנחלת דוחק וקמצנות - וגם מודעים כי ממון דומה מלח: מעט מתבל. הריבוי מצמיא לעוד... ועוד...

לאחר מלחמת המלכים נראה הקב"ה לאברהם אבינו במחזה ומחזקו 'אל תירא אברם, אנכי מגן לך, שְׁכַרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד'. אברהם מגיב ואומר 'הן לי לא נִתְּתָה זָרַע וְהִנֵּה בֶן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי'. המפרשים מקשים, הרי כבר בראש פרשתנו מבטיחו הקב"ה 'לְזַרְעֶךָ אֶתְּנָה אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת' והיאך אינו מאמין. ועוד, למה מזכיר מיהו יורשו, אם לא בנו - מה לנו אם זה עבדו בן-ביתו או סתם אדם אחר? רבינו עובדיה ספורנו מבאר בזה חידוש נפלא. בוודאי ברור לאברהם כי הקב"ה מקיים דבריו והוא יזכה לזרע. אך אברהם מבקש שהוא עצמו יספיק לגדלו ולחנכו. שונה הוא יחס בעל הבית לממונו ליחס העבד לממון בעליו. וכה כתב "אע"פ שִׁתְּתֶנּוּ לִי זָרַע בְּסוֹף, כְּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ לְזַרְעֶךָ אֶתְּנָה אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת', מ"מ יִשְׁאַר הַבֶּן אַחֲרֵי קָטָן וּבְלִתִּי מוֹכֵן לְהִנְהִיג מְמוֹן!". הרי הבן לומד מאביו את היחס הראוי לממון, הוא רואה את אביו ואת מעשיו והוא מפנים! הקב"ה ממשיך ומחזק הבטחתו, לא יִרְשֶׁךָ זֶה כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמְּעִיךָ הוּא יִרְשֶׁךָ! ממשיך ה'ספורנו' וכותב "כִּי הַבֶּן יִצְלַח בְּהִנְהִיגַת הַמְמוֹן בְּחַיֵּיהֶ, כְּאֲמָרוֹ "וַיִּתֵּן אֲבָרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק...".

זקני זצ"ל, שהיה משרידי למדני פולין ורבניה, היה מספר כי אביו היה תעשיין מצליח ובעל עסק פורה. לעתים היה שב מיום עסקים והיה מושיב את בניו ובני ביתו לקרוא בצוותא תפילת 'נשמת' מתוך הודיה להשי"ת, באומרו "היום היה יום מוצלח ב"ה". לא כוחי ועוצם ידי, לא כישורי וחריצותי, אלא הכל מאתו יתב"ש. בתקופת נישואי קרא לי זקני זצ"ל ואמר "זכור! כמו שלא נוגעים בביצה שיש בה טיפת דם של איסור, כך לא ניגע בדולר המלווה בטיפה של איסור!". כשזוכרים 'של מי הכסף' משתמשים בו כראוי!

מעשי החסד בהם הפליג אברהם אבינו כרוכות היו בהוצאות כספיות רבות. ההון שצבר הוסיף למעמדו הנכבד בעיני הבריות, דבר נחוץ לו למען יהיו דבריו נשמעים. הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין, שבעצמו נהג בהנהגה מלכותית, היה דורש דברי חז"ל (גיטין נט.) 'אמר רבה

בריה דרבא, ואיתימא רבי הילל בריה דרבי וולס, מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד... מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד...! משה רבינו מסר את התורה. רבי ערך את המשנה. רב אשי חתם את התלמוד. הללו נזקקו לעשירות למען יהיו דבריהם מתקבלים! גם על כהן גדול נאמר שיש להעשירו ולגדלו בממון. עם זאת, הכריז רבינו הקדוש בשעת פטירתו כי לא נהנה מעוה"ז אפי' באצבע קטנה (כתובות קד)! כך אברהם אבינו! חשוב לו למסור לבנו "הנהגת הממון". מהי הנהגה זו? וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵה בְּכֹסֶף וּבְזָהָב - יש לו כסף רב - מפני שהוא זקוק לכך, אך זה כבד לו! בהיות הכסף אמצעי ולא מטרה, טפל ולא עיקר, חש כבדות בנשיאת הרכוש הרב! רכוש - כן, התמכרות לרכוש - לא! הרי כסף הוא מסוכן ונוהגים בו בזהירות.

מניעת כסף מילדים אינה מחנכת, אלא גורמת לחרדה וללהיטות אחר הממון. הפרזה אינה מרגיעה אלא מעודדות טביעה מוסרית. יש ללכת בדרך האמצע, לא להלחיץ ילדים צעירים כשמצב המשפחתי דוחק, ומאיזך לא לפזר ללא אחריות. ילד הרואה שהוריו מוציאים כסף בשמחה לקיום מצוות וצדקה, לומד מהם 'הנהגה ממונית', הנהגה שהיתה חשובה לאבינו הראשון להנחיל לבנו ולדורות אחריו.

בהצלחה בעבודת הקודש!

יחיאל מיכל מונדרוביץ

123ymm@gmail.com